

پہلیاں دے گوتم : کا کی حے بے شے بے خے رے یتے وے ! .

- ۴ -

هیچ خشیی که نا بینم له و مگادیش یه '۴'
چه تکانی داریا، وک ئوانی لای خمان،
که رام تی نیشتمان که یان، به بهرچاوی و تا نان و شکا ندوو.
گهر به واکان، سهیری چزدان که تان بکه ن:
بزانه، له سایه نوت و دوه و توه، چه ندی تدا ماو!.

- ۵ -

له شوینی و ستانی شمه ند فخر که بووم، له م مباسا، '۵'
چاو م دکرد: ئامینه کینیایی، '۶' بگه توه له ئه گه ندا.
تا کوو بهینه دام نی شاخی کلیمانجا، '۷' باسی م سیکا بکه ین.
که چی چه کدار که له نویاندا، هه مووی به دیل گرتبوون.
ویستبووی شش شش مائوو مائوو، '۸' هه گیرسه ند توه، به یاخیبووان.
که ئامینه ی بینی بوو، چه کی دانا و ده ستیدایه گیتار،
دوای ماو یه که بوو به م سیقار!.
سه قه ی چووینه ماسای، '۹' له به رد م خه کانی ودا:
به تانیا، ده ستمکرد به ژه نینی تار!.

- ۶ -

وکه زه نگباریی و تانگانیکایی، '۱۰'
به زمانی سه واهیلی، به یه کدی ده یه ین: دادا و کاکا. '۱۱'
وهرن با له تانزانیادا یه که گرینه و.
ا بر دوومان، وکه گه یه توتوتن به شیشه و ده خه ین،
به وای وشک به توه.
وکه سیگار ده یه چهینه و،
به نه ره مزی له ده دین و، دوکه به به ده که یه و!.

- ۷ -

جار که، چووم به گه شت.
به دیوانی گه رانه و: دیتم، سروشتی نه و چه م نه و به ندن و ده شت.
به م قه یه که و، لای که ناراو کانی فیکته ریا '۱۲' دانیشتم،
حزورخواهیم به صادق هه نایه و، به دوو شیشه گه شت.
دوایی، به که شتییه که، چووم به رت له ئیس، '۱۳' له نه ویدا:
شعیر کانی له رکام خوه ند و...
که "به کره لی" م بیرکه و توه، که شه هید کرا.
چه ند شه وکه، له ئه تاناناریفه، '۱۴'
چووم ته سه ره گه ی "زان- ژوزفه"، '۱۵'
شعیری "نام یه که به خوا" ی شه رک م به خوه ند توه.

بـ سبـی دوا ئـوارـکـی، لـ مـرـنـی '۱۶' بووم،
 بـ یادی زـریای هیندی، ماسییـکم سوورکرد بـو.
 وـک ژـنـنـای پاییز، بـ یادی تانـجـ،
 قولابم خستبوو نـو ئاوـکـو.
 خـشـر لـو، ئـو خـنـکیانـی و...
 وایاند زانی من بازرگا نـکی شیرازیم،
 هاتیم، بـستان و گوـستانی سـعدی، بـ خـک بفرـشمـو.
 دواپی زانیان کـ من کوردـکم و، بـ وـ ها تووم،
 لـ گشت وـاتانی ئـفریقـادا:
 هـردوو چامـکـی نالی و سالم بخوـنمـو!

- ۸ -

نـگیش، لـ جـردا: پـزی بـ شـ و سپیـو لـ دـدا،
 وـک ئـو کوـ شـپـستی مـزامبیق،
 کـ بـ تا قمـیک ددانی سپیـو، زاری دـکردـو:
 هـرچی نـگ بوو، بـسـر لـوی ئـستووریدا دـژا و،
 شینومـر دـبـو، لـ پـکـنـندا!

- ۹ -

ئـو کـچـ مالوویی، بـ شـبقـیکـی هـسیریـو دـرکـوت:
 یـکـم لـدوانی ئـو بوو،
 گوتی: ئـو کوـی وـنـی منی چرکاندوو:
 لـ حـمام، سـد دانـی لـ شـردـتـو!

- ۱۰ -

بـ تراکتـرکی شـو، نـژ تا ئـوار:
 ئـو دـشتـ کشتوکـیانـی نـو زامبیام دـکـا،
 چ جووتیار بوو، گـنـیان پـ دـکرد، تا قاتوقـی وـو نـدا،
 لـوان و ابوو، من یوسفم و، هاتیم بـ وـی:
 بـ تـفسیری خـونـکـو، وـاتیان بـ بوژـنمـو،
 هـتا اوجییـکان، دـست نـگرنـو بـسـر وـاتاـدا،
 تا کوو مس و پـا، ئاودیو نـکـنـو، بـولا و لادا!

- ۱۱ -

بـیانیان، لـ تـنـباری کارم دـکرد: بـس قارچکم دـفرـشت،
 لـو، کووزـم، هـر وـ چنگ نـدـکـوت،
 ئـو ژنـ مـکـچـ و شـانـی دـهاتـلام:
 داوای دوو دـسـکـ کـوـریان لـ دـکردم،

دښنک هڅناری، ژانده ته سړ سینی هڅموو ماښکی دنیا .
ئینجا لای پرسم: وک بزانت،
کای وښامی نامکای شکرکه درته و، لای لاین خودا؟! .
گوتم: جار ماوی ته، ئو و نیی شنگال و کبان،
بوون ته سړدای گشت ښنامکانی دنیا! .

- ۱۴ -

وک گللی تووا، '۲۴' هڅمیش من، خوښم زیاتر لای دچای:
لای چاو، هوتووی و توتسیی کان، '۲۵'
ک قساپ خان یان دانا بوو، لای بروندي و واندا .
هڅر جار و یکیان، بایانووی زړین و:
ئوی دی دسیی و، منیش بړدک و تم: وک گللی تووا! .

- ۱۵ -

لای بانگی شوان، لای نو دوورگی بولاگی '۲۶' زرچای فیکت ریا:
چای ئگ ندیم د خواد و .
خشر ک ل سړ پرد ته خت ک داد نیشتم،
بایادی گم می مندا مییم، هڅندک جی جیم پ کرد:
قو ښکی و، هڅندی پیک ن، خریکبوو دپسا!
دوایی گوتی: ئها ئو ئو بوون، ئینگلیستان ناچار کرد:
چند گید یکی ناردن کوردستان و،
وش یکیان ب ئو دنگ دانا! .

- ۱۶ -

بایادی یکی قیسا و،
لای گوندي نگانگالا، خوار جوبا: '۲۷'
چند سړک بزمن و درابوو،
بیانل و و نم، جگ لای م و مانگا .
هڅم شوان و هڅمیش گاووان بووم .
هڅر خریکی د شینی گوانیان بووم .
ئیدی ئو ژنانی و، هڅموو ش و:
حزبان د کرد: مکیان، بخن بړ دستانم! .

- ۱۷ -

گو ښ بښ ژ، هڅر خریکی زیکر .
بړد و ام بای دوی نوور و ی .
ک سب ریش بدات لای،
وک عاریفک دچ مته و .

کا هوو، کھ حہز بہ خرم خرم دہکات،
 بہ وی بہ نہوی جویندو:
 تہواف بہ نہو ددانہکاندا بکات.
 خہیاریش لہ قان،
 لہسہر کوہمی کچان، خہی قاش قاش دہکات.
 وک ئو کچہ بانگوئیہی، '۲۸'
 بہ بہرچاوی ہہمووانو:
 خہی ہہہاج دہکات!.

- ۱۸ -

وای... چہند سہختہ بیستن، لہ: کہماری کہنگہ.
 چہکدارہ توندوہکان،
 دہستدرہژیان دہکردہ سہر ژنان.
 ماسیکا، '۲۹' دہیگہاہو: کیر و گونی پیاویان دہہی و،
 دواتر دہرخواردی ژنہکانیان دہدران.
 زمانم ہہ بوو، مرہقبوونم شہرمزاری نواند،
 ہہچ شتہکم پہ نہبوو بہ گوتن:
 ئو و ہہژہ، ہہر تفم بہخہ دہکرد،
 لہ جیاتہ، گشت پیاوہ ئاژہہہہکان!
 حہزم دہکرد! تہر بہ دہی خہی، ئہجن ئہجنم بکات،
 لہ تہہہی گشت ناپیاوہ زہردارہکان!.

- ۱۹ -

بہو چرقہی گہرمایہ، ہہشماہک ہہدہدہم لہ: گاہہن.
 وک قہرہجہکانی لای خہمان،
 بہ زمانی فانگ، '۳۰' گہرانی واکا واکای شاکیرا دہہہہو.
 ہہہی ئہستوا، بہنہو دہمدا تہپہہ بوو.
 گہر گہرانی نہہہم و تہزہک خہہہکیانہ ہہہہہہہہہم:
 ئہی ئو پلہ گہرمیہی وہ، چہن چہنی دامرکہہہہو!.

- ۲۰ -

سواری پاسہکی شین دہہم و، لہ باتا '۳۱' دادہہہزم:
 ہہک بہرانہہر زہریا، شیعہہکانی "ہیوا قادر" دہخوہہہہو.
 ئہتہش، دہگہہ دہلفینہکدا گہہہ بکہ،
 منیش، لہوہہرہو: لہ ہری وہہت بکہشمہو،
 گہہی کہتر، دہخہہم نہو ہہستہہہکی شیعہہو.
 وک دوو باہی سہروادار، باہندہکانی وہی، پہ ہہدہہہہہہہہو.
 بہ وی کہ لہ گہہہک وہہہز ہوویت،

دځگه مندا، سوارۍ پاسه شينځکې بيهو!

-۲۱-

له نو قوتا بخانه يکې سره تايي شارچکې ماروا '۳۲' وانم دگوتو.

له سره ترخته شکه:

به تېر باشيرکې سپي، نه خشي خوښه شتنې سوورپسته کا نم دکه شايو.
يکه له قوتا بيه کان هستا و، گوتي:
دتواني سره تاي گشت نهنگه کا نم به شي بکيه و!

-۲۲-

که نه و کته بې "چينو"م، '۳۳' خوښه و،
نوسا زانيم، چ جهنگه کي سياسي ههگيرساو.
چنده نه ح له نهجيريا تکهشکه نراو.
نه ونه نيه نه ستاش، به که حرام، به نه وي ديه و:
شمشيره کي گرتنه دت و، دزي هه موو نايينه که او ستاو!

-۲۳-

به دواي نيشه کدا دځگه ام، بووم شاگردي دووکا نه کي کمپيوته ر؛
وه ها فېر بووم، شه وانم دچووم سره خت، تا بووم ها که ر.
شه وکيان کامه رای لاپته په کي "نيدريس ده بي"م، '۳۴' کرده و:
هه ر مينگه مينگي بوو، که له دزي دسه اته، هاوکاري ياخي بوانيان
داو.

به و هه يو زانيم، که دځگه عوم به شير، په يو ندي دپله ماسيان
چه او!

-۲۴-

ته ي ميمون، له و نه ژنه گشته رانه دکه موه:
که له نه و دارستانه کاني به نين و بورکينا فاسه، '۳۵'
که پيان له تيز کرديوون و، کرديوون فليمي سينه ما.
نه يانزاني بوو، که زنه افه، ملي هه نده درنه:
له نه جره و، ساري قيت کرده ته و، تماشايان ده کا!

-۲۵-

هه موو له مې نه و يان ده کرد، که چووم ته له م: '۳۶'
ياري گه فم کرده و،
به گه چاني يکه له پياو پير کاني و.
منيش به و نه ته و ته په پنه که م،

بە دووری سەسد یارد هەڵدەدا:
تاکوو لەوبەری چاڵەکی گانا، تەپەکی بەنمەو دەر!

-۲۶-

لە: سان پەدر، '۳۷' هەر خەریکی چینی زەمبیل و سەبەت بووم.
هەندەکیان، بە و دەهاتن، و هە گەورە دروست بکەم:
ئەناناسی تە ا بەن.
دوو کورتە باش و ژوور کەوتن، بە دەنگەکی بۆ و قسەیان کرد:
با ئەوی مە، قوو بەت... لەکی تە دەکەین.
ئەو هەتیوان، بە دەنگیان ا دیاربوو،
شەو و ژ، هەر خەریکی پەین بوون!

-۲۷-

لە: بووچانان، '۳۸' لە شیرینی و ساردەمەنییەکی کارم کرد:
ئەوانە دەهاتن، زیاتر داوای شەربەتی مەوژیان دەکرد.
کچەییەکی بەا بەرزە چاڵە شیش دەهاتە لام:
و هە مەستی کردو بووم، شەربەتەکی م لە شیرینی چاوی ئەو تە دەکرد.
موشتەرییەکانیش، گشتیان ساختەچی بوون،
دوای زانیم، بە بۆنەو چاوی ئەو و: گیرەدە شەربەتەکی بۆ بوون!

-۲۸-

ئاسمان، هەوری چە هەڵبەست بوو،
هەورە بروسکەییەکی و هەهات: وامزانی دای لە تەپەیی سەرم.
کە ئاوەمدایەو: لە دارستانەکی پشت فریتاونی '۳۹' دا بوو.
چووم، لە باتی: ئەمەس دەرکەوت، مەزەکی کوشتبوو.
دوای باران بارین، هەتاو، پەژا...
پەلکەزەین، لەسەر ملی مەزە داماو دەرکەوتبوو!

-۲۹-

لە چەمەنزارەکی بەکە، '۴۰' بە دوای پوونگ و نەعنادا دەگەم.
تا چاو بەی کرد، تەرسروشت بووم.
خانەچکەییەکی، لەوبەر و هەبوو: بە دار دروستکرا بوو.
ئەو مەلەو: لە نەو تەشتە فافەنیکدا خەیان دەشرد.
تەنافیشیان، چەند دار دۆلەکی گەورە بوو،
کە هەتەو یادم، وختی خە، بە دانەییەکی بچووکی:
سەری زەربە منداڵانی نەو گەگەنەمان، پەشکاندبوو!

-۳۰-

بـ چـ نـگـکـی مـا نـدایـی، '۴۱' لـ ناوـچـ خـ کـیـیـکـی کـا سـمـنـسـدا: '۴۲'
چوو بووم نـو قووـایـی حـی مـسیقا .
بـ نـو دـارستان و دـهـاتی و دـا یـشتم .
ئـو خـ کـی و: هـ مووی نقوم ببوون لـ حـدا .
وـک نـ دیوبدیـک، جار جار، پـنجـکـانـم ماچ دـکردن:
کـ چـ نـگی وـشم، وـ حـ هـنا! .

- ۳۱ -

بـ دونیا بینینـکی دیـو: .
وـک هـزی بـز، '۴۳' چووم نـو حـی دیـنـو .
هـندـک جار: وـک ئیسلامـکی سـفیگـری و،
هـندـک جاریش: وـک حـگـرایـی دـجـوـا مـو .
جوانتر لـو: ئـو پـسـلـکـا نـی و:
کـ نـفتـی نـگیان دـکـشا یـو! .

- ۳۲ -

بـ ماوـیـک، هاموشـی نـجـر و چادم دـکرد:
بـ وـی قووی باشم وـ چـنگ بـوـت، کاری پـیکـرتـاشـی بـم .
دوایی ملم لـنا بـر و دارفوور، سـرقـا بووم بـ پـیکـرتـاشـی و لـو
گیرسامـو .
لـو غـریبـیـدا، دـتـنـگی وـهای لـ کردبووم:
لـ پـ کـچـک، بـ بـردـمـدا تـپـی .
منیش، ئـم گـرانـیـم بـ تـکـی بـسـر دـمـدا هـت:
"فاتیمـ دوو چاوی مـستیت، پـ لـ غـریبیت، جوانیـم .
بـژن و باـت ئـفریقـیـم، هـیچ فـی بـ سـدانـو نیـم . " '۴۴'
کـ گوـی لـم گـرانـیـم بوو، گـایـو و گوـی:
منیش ئـو کـیژـم، دـک بـخـربـیت، کوـ هـژـهـا تـیـکـ! .

- ۳۳ -

ناپـمـوـمـو بـ: شـرم شـخ، جا چـ شـتـکم لـسـر نـبـستـوو .
بـرپرسی کوردی وـهای بـ چوو، بـ تـتـگان هـفتـیـکـی پـ چوو .
لـ بـردـم هـمـکان، حـزوورخوایی دـهـنـمـو .
نـ خـونی یوسف دـگـمـو،
نـ وـک گـشتـیار، بـ ووباری نیلدا دـسوـمـو .
تـنـیا بـ و دـچـم، هـونـری بـناکاری، بنووسـمـو! .

- ۳۴ -

بـسـر پـشتی وـشـتر کـو: یـشتم بـ نـو خـاکی لـبیا و توونس و

جڙائيردا .
هيچ هڪا يه تڪم نه نووسيئو .
دڙمزانى وٽ ڇوڪري وڃي: با دڙمبات و نامھنڊتو!

- ۳۵ -

بڻ ڳڙووي جڻ بڻل تاريخدا نا پڻمڻو .
لڻ مڻغريبو، بڻ ڇڻشني مڻدڙنڻ:
بڻ بيا باني ڇڻڙا وادا '۴۵' دڻسوو مڻو .
بڻ ڦوڻڳڻڪي وشڪ و، ڇاوي ڇڻشنمڻو:
بڻ تڻنيا، لڻ دڻرڻوئي يه ڪڻتي ئي فريقا، دڻمڻمڻو!
يان وٽ بڻرڻرييڪ، تا تڻيڪ لڻ نه وان هڻردو و بڻمدا دڻڪم:
بڻ وئي بڻ ئاڻي نه تڻوڪم، بمناسنڻو!

- ۳۶ -

وڻختي بڻرڻ با ياني زوو،
فريزوو، بڻ ئا ونگ دڻستنوڻي هڻڻگرتبوو .
منيش، ڇووم مڻگڻوتي نه وازيبو، '۴۶' بڻ دوو ڪات نوڻي بڻياني،
ڪڻ هاتم دڻر، وٽ لاي ڇڻمان، جووت پڻاوڪم دڙا بوو!

- ۳۷ -

لڻ دوايڻ سڻفڻرمدا، لڻ: پرايا، '۴۷' يا پراغم بڻ ويستي ڇڻم
پڻڇاڻو .
لڻ چيني بڻو: ماسيئڪي بڻندڻريم ڇڻاڇست، ڪڻم ڇڻترشم پڻ ڪرد .
چيني دووڻم: لڻ بيا، نه ڇڻڻ دڻشاوي تڻماتڻم بڻسڻردا ڪرد .
لڻ بري: ڳڻڻامو، پڻلڪڻگياي توورم هڻنا:
لڻ جياتي: بڻجيش، ساوڻرم بڻ خووساند و دڻ نه وڻم ڪرد .
ڪڻ تا چينيش... مڻشڪي ڦڻڙاڻم، بڻسڻردا ڇڻ ڪرد .
ئيدي بڻ تامي خواردنڻو: ماڻاواييم، لڻ ڦاڻي ئي فريقا ڪرد!

" ۱ / ۷ / ۲۰۱۶ - ۸ / ۱۵ / ۲۰۱۶ " ڦڻڻادڻ

تڻچنين: لڻ ڙوورڪي ۳ بڻ ۴م، نووسراو . بڻهيچ وڻاتڪي ئي فريقا
نه ڇووم .

ڦڻره ڻنگڻڪ:-

١٠٠. '١٠. عفارى و سـ ماى: پـ شتر خـ كى جيبـ تى، بـ و دوو زمانـ ناخاوتنيان كردوو، كـ ئـم دوو زمانـ، سـر بـ هـردوو نـتـوـى عفارى و سـ ماـيين.

١٠١. '٢٠. تيگرينى: زمانى نـتـوـى تيگرينيا، و، زمانـ كـ لـ بنـ ماـى زمانـ ساميـكان. لـ ئـريتريا و ئـسيوپيا، قسـى پـ دـكرـت. يـكـكـيش لـ زمانـ فـرميـكانى ئـريتريا.

١٠٢. '٣٠. گـعز: نووسـكى كـنـ و، بـ زمانـكانى گـعزى و ئـمهـرى و تيگرينى وـكار دـت.

١٠٣. '٤٠. مـگاديش: پايتـختى وـاتى "سـ ماـيا" يـ.

١٠٤. '٥٠. مـمباسا: دووـمين شارى پـ دانىشتوانى كينيا يـ. نـوـندى شارى پيشـسازى و گـشتيارى. بـسـرزـريـاى هيندا دـوانـت.

١٠٥. '٦٠. ئامينـ كينياى: پـشـكـشـكارى بـرنامـيـكى هونـريـى، تايبـت بـ گـرانى و مـسـيـقا. لـ: كينيا.

١٠٦. '٧٠. كليمانجا: بـرزترين لوتـكى شاخى ئـفريقا يـ. دـكـوـتـ وـاتى تانزانيا و، ئـو شاخـش، سنوورى نـوان وـاتى كينيا و تانزانيا يـ. كـ بـرزيـكـى دـگـاـت: ٥٨٩٥م.

١٠٧. '٨٠. مائو مائو: شـشـكى چـكـدارى بوو، لـ نـوان بـريتانيا و كينيا. لـ سـاـنى (١٩٥٢-١٩٦٠). لـو شـشـدا: نزيـكـى: ١٢ هـزار كـس كوژرا. لـ: ١٢/١٢/١٩٦٣ كينيا سـربـخـي وـرگـرت لـ بـريتانيا.

١٠٨. '٩٠. ماساى: ماساى يان ماساى، دـستـيـكن لـ خـكى دانىشتووى قـاـى ئـفريقا، كـ لـ كينيا و باكوورى تانزانيا دـژين. خـكى ماساى بـ زمانى "ما" قسـ دـكـن. لـ ئـستادا: ١٠٠٠٠٠٠٠٠ كـس زياترن. ماسايدـكان زـرتـر بـ هـى شـوازي تايبـتى جل و بـرگ و چاندـكـيانـو ناسراون.

١٠٩. '١٠٠. زـنگبار و تانگانىكا: پـشتر، دوو وـات بوون و، لـ سالى ١٩٦٤ يـكيان گرت و، كـمارى تانزانيا يان پـكهـنا.

١١٠. '١١٠. دادا و كاكـ: بـ زمانى سـواحلى، كـ زمانى فـرمى تانزانيا يـ. واتـ: خوشـكـ/ دادـ و، كاكـ، كـ لـ زمانـ ئـرانيدـكانـو وـرگـراو.

١١١. '١٢٠. فيكتـريا: مـبـست لـ پايتـختى وـاتى "سـشـل" يـ. لـ باكوورى ئـژهـلاتى دوورگـى "ماهـ" هـكـوتوو، لـ نـو زـريـاى هيندا.

١١٢. '١٣٠. پـرت لـئـس: پايتـختى وـاتى "مـريس" يـ. لـ نـو زـريـاى هيندا.

١١٣. '١٤٠. ئـتانا نايريـف: پايتـختى وـاتى "ماداگاسكار" يـ. لـ نـو زـريـاى هيندا.

١١٤. '١٥٠. ژان-ژوزـف ابـياريفـيل: شاعـيرـكى ماداگاسكارى بوو. لـ: ١٩٠١/٣/٤ لـ ئـتانا نايريـف، لـدايكـوو و، لـ: ٢٣/١٩٣٧/٦

ماڻا وایي ڪردوو ۽ و، ل ھ مان شار، ب ڇاڪ سپردراو ۽.
'۱۶'. م ر ن ی: پایتختی و لاتی "دوورگ کانی ق م م" ۽، یان
"ک م ر س".

'۱۷'. ھ رار: پایتختی و لاتی "زیمبا بوی" ۽.
'۱۸'. گا ب ر ن: پایتختی و لاتی "ب تسوانا" ۽.
'۱۹'. کیمبیرلی: ناوچ ی ک، د ک و و ت و لاتی ۽ فریقای باشوور.
'۲۰'. لیس ت / لیسو توو: و لاتی کی شانیشینی. ل ن و و لاتی
۽ فریقای باشوور دای.

'۲۱'. کابیندا: ناوچ ی کی داب او و، س ر ب "ن گ ل" ۽. ل
ن وان: "ک ماری دیموکراتی ک ن گ و ک ماری ک ن گ" دای. ب س ر
ز ریای ۽ ت سیدا د و ا ن ت.

'۲۲'. سائو ت م: پایتختی و لاتی "سائ ت م و پرینسیپی" ۽.
و لاتی کی دوو دوورگ ی. ک ن و و و لاتی ک ش ۽ و دوو دوورگ ی. ل
نیو ز ریای ۽ ت سدا ی.

'۲۳'. کینشاسا. پایتختی و لاتی "ک ماری دیموکراتی ک ن گ" ۽.
'۲۴'. تووا: گ ل کی ک مین، ل: ۽ گ ن دا و و ا ن دا و ب ر ون دی،
د ژین. قوربان ی د ستی هوتوو و توتسی ک ان.

'۲۵'. هوتوو و توتسی: دوو گ ل ی جیاوازن. ل و ا ن دا: هوتوو ک ان،
ز رین، و، ل سا ی ۱۹۹۴ ھ و ی ل ن و ب ر دنی توتسی ک ان یان دا.
ھ رو ھا، ل ب ر ون دی: توتسی ک ان، ز رین، و، ۽ و انیش، ل سا ی
۱۹۷۲ ھ و ی ل ن و ب ر دنی هوتوو ک ان یان دا.

'۲۵'. بولاگ: دوورگ ی ک، ل ن و ز ر چ ی فیکت ریا. ب ش و لاتی
۽ گ ن دا. ک ۽ م ز ر چ ی، د ک و و ت و لاتی: ن وان: تانزانی و کینیا و
۽ گ ن دا.

'۲۷'. نگانگالا: گوند ک، ل خوار جوبای پایتختی "س دانی
باشوور".

'۲۸'. بانگوئی: پایتختی "ک ماری ۽ فریقای ناو است".
'۲۹'. یبیکا ماسیکا کاتسوقا: ل: ۲۶/۵/۱۹۶۶ ل ک ماری ک ن گ
ل دایک بوو و، ک ب دایک "ماسیکا" ناسراو بوو. ۽ و خ ش ی ک ک
بوو ل قوربان ی ک ان. ل: ۱۹۸۸ د ستر ژی کراو ت س ر ی و
پیاو ک یان ب ب ر چیاو ی و کوشوو. ل: ۲/۲/۲۰۱۶ ما ۽ وایي
ڪردوو ۽.

'۳۰'. فانگ: زمان ک س ر ب خ زانی "ن جر- ک ن گ ی"، ل
زمان کانی بانت. ن ت و و ی کیشن، ل: و لاتی: "گا ب ن و ک ماری
ک ن گ و گین ی ئیستوایی و سائ ت م و پرینسیپی و کامیرن" د ژین.
زیاتر ل ملی ن ک ک س، ب و زمان قس د ک ن. ک زمان ی ف ر می
"گین ی ئیستوایی" ۽، ل پا ئی سپانی و پورتوگالی. ھ رو ھا، و ش ی

“واکا واکا”، کښه شاکیرا، بڼه گڼ رانی گوتو ویلای: سهر به و زمانه یی.
’۳۱‘. باتا: شارکی گڼ شتیار یی و لای “گینده یی ئیستوایی” یی، به سهر
زریای نه تڼ سدا دڼ وان.

’۳۲‘. مار و: شارچکه یی که، له نه و لای “کامیروون” دا.
’۳۳‘. چینوا: ئالبهرت چینوالوم گو ئاچ په، شاعیر و ڼ مانووسی
نه جریا و باوکی نه د بیای نه فریقا. له: ۱۶/۱۱/۱۹۳۹ له نه جریا، له
دایکبوو و، له ۲۱/۳/۲۰۱۳ له نه مریکا، ما لای وایی کردوو.
کتبه که یی، به نه وی: “ه موو شته که له که د ترازه” که سای ۱۹۵۸ به
چاپ گڼ یشوو.

’۳۴‘. ئیدریس ده بی: له دایکبووی ۱۹۵۲ یی. سهر که که ماری و لای
“چاد”، له سای ۱۹۹۰ تا کوو نه ستا.

’۳۵‘. بنین و بورکیا فاس و نه جر: س و لای دراوسن، د که ونه
به شی ڼ ژاوی نه فریقا.

’۳۶‘. له م: پایته ختی و لای “ته گڼ” یی و، دراوسلی و لای “گنا” یی.
’۳۷‘. سان په در: شارچکه یی که، له و لای “که تدیفوار”، که به سهر
زریای نه تڼ سیدا دڼ وان.

’۳۸‘. بووچانان: شارچکه یی که، له و لای “لیبه ریا”، د که و لای سهر
زریای نه تڼ سی.

’۳۹‘. فریتاون/ فری تاون: پایته ختی و لای “سیه الین”.
’۴۰‘. به که: شار که له ڼ ژاوی “گینیا”. نه تڼ و لای یی کیشن، که له
ڼ ژاوی گینیا و، ه نه د کیشی له “سه نیگال و گینه بیسواو” دا،
ده ژین.

’۴۱‘. ماندایی: گرووپه کی نه تڼ و یی، له ڼ ژاوی نه فریقا، نزیکه یی
۱۱ ملیه که سن. که له م ولاتان دا ه نه: گامبیا، گینیا، مالی،
سیه الین، که تدیفوار، سه نیگال، بورکینا فاس، لیبه ریا، گینه
بیسواو، نه جر و مریتانیا.

’۴۲‘. کاسه مونس: نه و ناوچه یی یی، که د که و لای نه وان: “گامبیا و
سه نیگال و گینه بیسواو”.

’۴۳‘. به ز: گرووپه کی نه تڼ و یی. زمانی قسه کردنیان به ز یی. که
زیاتر له: “۲۳۰ ه زار” که س، قسه یی په د که ن. له و لای “مالی”
ده ژین. به شکی که میش، له: نه جر.

’۴۴‘. دوو نیو دهری شیعی “ست فایم” یی، “نه حمده ه رده” یی. به
ده ستکاری و دا شته و.

’۴۵‘. بیابانی ڼ ژاوا: و لای “سه حرای ڼ ژاوا” یی.

’۴۶‘. نه وازیبه و: مزگوتی شاری “نه وازیبه و” یی. له و لای
“مریتانیا”.

’۴۷‘. پرایا: پایته ختی و لای “که یی فدر” یی. له نه و زریای

ئۆتۈش سىدايى.